

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravišтво: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Ljubljana, 21. decembra.

V betlehemskem hlevčku se je rodil odrešenik sveta.

Veliko je bilo njegovo poslanstvo. Ponizanim in razžaljenim, zapostavljenim in preganjanim, teptanim in mučenim naj bi pripravil pot do večne resnice in neskaljeje sreče. Mir naj bi objel zemljo in ljudi; sebičnost, sovraštvo in krivica naj bi se umaknila dobri volji pomagati vsakomur, ki je ubog in nesrečen. Ni poglobitno živeti za samega sebe, temveč za druge in za vse na svetu. Svoj dobrobit je vsikdar podrejal, ako ni v korist onim, med katerimi živim in delam. Vse za druge in ličesar zase, to je bil osvajajoči glas nove vere in preroka, ki se je rodil iz nje.

Mogočnejši sveta, ki so pili kri svojih sužnjev, ki so živeli samo za svoje naslade, in ki niso videli nobene druge svetosti poleg svojega lastnega dobrobita, so se postavili v vrste največjih sovražnikov novega betlehemskega preroka. Z mečem so hoteli pokončiti nauk resnice in obdržati nadvlado nekaterih izvoljencev nad narodi sužnjev. Kot da bi morali vsi živeti in trpeti samo radi enega in ne da bi tisti eden živel in delal v zavesti, da je radi drugih na kraljevskem mestu.

Sila je trenutno zmagala nad svetostjo nauka. Kristus je umrl na križu, telo učenika je bilo razpeto med nebom in zemljo. Toda nauk ni bil iztrebljen iz sveta. Ta je živel in osvajal ljudska srca, da ni končno osvojil narode in ves svet. Svet — ki je bil takrat izražen v rimskem imperiju. Suženj je postal gospodar sveta; suženj je postal svoboden, enakopraven član človeške družbe.

Devetnajst stoletij je minulo od one dobe. Marsikaj se je v stoletjih spreminilo; marsikaj se je zgodilo dobrega in tudi slabega za ljudstvo. Nauk zveličarja ni ostal v vseh časih čist. Ne vrednejši so izrabljali in potvarjali Kristov nauk in se ga posluževali v svrhe, za katere nikdar ni bil izrečen.

V Kristovem imenu so se ustanavljala kraljevstva, če tudi je on učil, da njegovo kraljestvo ni v gospodstvu tega sveta. V Kristovem imenu so preganjali ljudstva, morili in ubijali, grabili bogastva in tlačili svobodo, povzdigovali bogatine in zapostavljali reveže, oznanjali sovraštvo, če tudi je bila njegova smrt potrebna in njegov nauk oznanjevan za najvišje človečanske ideje bratstva, poštenosti, enakosti, pravice za vse brez razlike stanu in narodnosti. Vse to se je godilo do danes in se še godi.

Prav v sedanjem času najbrutnejšega izrabljanja velekapitala in zatiranja revežev, ko so izginile zadnje sledi plemenitih stremeljenj zaničevati umazani egoizem, ko je vrednost človeka ocenjevana po njegovem posvetnem bogastvu, ko nihče več ne vpraša, ali si se uveljavil z ropom, ali lažjo, ali potvorbo resnice ali s poštenim delom, samoposebi vstaja srčna želja, da bi se zopet rodil nov Krist, da bi z močno roko izgnal kot nekdanj z bičem iz svetišča ničvredne pismarje in farizeje, da bi znova odrešil svet iz blata in mlakuž in pripomogel očrneni pravici zopet do veljave, da bi ne bilo na svetu nič več gospodov in hlapcev, ampak da bi bili vsi, ki so delavoljni in ki so ljudje, enaki pred božjo in človeško postavlo!

Zalosten bo letošnji sveti večer, ki je posvečen velikemu spominu na učenika ljubezni in bratstva. Dvakrat zalosten ne samo zato, ker je njegov nauk neizpolnjen, ampak tudi zato, ker se je v imenu njegovem tudi nad našim ljudstvom izvršila marsikatera krivica. Izrabljalo se je njegovo ime med našim ljudstvom za izvršitev najbolj grdih dejanj nad tistimi, ki ne spadajo ravno v vrste onih, ki so si vzeli v zakup

Ukinitev rudarskega zavarovanja

Zavarovanje v rokah podjetij. — Klerikalci ukinjajo rudarsko zavarovanje. — Ukinitev draginskih doklad.

Rudarskega zavarovanja v stvari ni, saj ne po pojmi modernih pravnih in administrativnih nauk socialnega zavarovanja. Pretežna večina rudarskega delavstva je zaposlena v revirjih TPD, druga večina v revirjih države. Ker v poslednjih revirjih po svoji reakcionarni mentaliteti hoče gospodariti država s svojim birokratičnim aparatom, sledi iz tega, da tudi ta rudarska socialna vprašanja obravnava iz vidika državnega birokratizma in izključnega vpliva države. Država noče dati iz rok absolutnega vpliva države tudi nad rudarskim zavarovanjem. Država hoče v upravi rudarskega zavarovanja imeti odločilen vpliv. Zato vztraja na načelu paritete pod predstvom predstavnika države itd. Naravno, da mora tako biti potem tudi v privatnih rudniških podjetjih. Tem je stališče olajšano, ker se za njih kapitalistična stremeljenja v soc. zavarovanju bori na čelu država. Iz tega sledi, da se država izmika krepki ureditvi rudarskega zavarovanja in da sestavlja vedno le skrupulacijo osnutkov nove ureditve zavarovanja samo zato, da ribari v kafni vodi juridičnih in administrativnih nemožnosti ali nejasnosti in da prepreči vsako večjo ingerenco rudarjev na njih zavarovanje.

Specijelno slovensko rudarsko zavarovanje je v težki krizi. Morda bi se za sanacijo te krize dalo kaj pozitivnega od države doseči — ako pri tem država sama ne bi bila prizadeta pri svojih rudnikih. Tako pa država ne da ničesar — zato tudi TPD zapira blagajne.

Kriza rudarskega zavarovanja daje sedaj ministru za šume in rudnike povod, da to zavarovanje v stvari sploh ukine. Tak je smisel sedaj nanovo izdelanega in po časopisnih vestih ministrskemu svetu v potrditev že predloženega pravilnika. Nihče sicer prav za prav ne ve, kako ta pravilnik izgleda, ker se gredo z njim slepe miši. Če se pa namerava uveljaviti to, kar smo kot osnutek dobili v roke, potem je situacija rudarskega zavarovanja v glavnem sledeča:

Sanacijo bratovskih skladnic se hoče prevaliti izključno le na ramena rudarjev samih in sicer s temi-le sredstvi:

Predvsem se namerava službeno dobo podaljšati na 40 let. Ako vzamemo najugodnejše slučaje, stopi rudar z 20. letom starosti v delo in bo star 60 let, da dobi pravico do polne pokojnine. Koliko je rudarjev, ki bodo sploh 60 leto starosti dosegli? In še oni, ki jo bodo dosegli, bodo živeli le nekaj let nad 60 let. Z eno besedo: izmed desetisočev rudarjev, ki bodo plačevali prispevke in zbirali visoke zneske, bo starostno rento v polni izmeri vživelo le nekaj desetih rudarjev in še ti le prav

oznanjevanje njegove vere, a so bolj krščanski kot oni, ki imajo krščanstvo za oficijelni naslov.

Živimo z iskreno željo da bi vendarle enkrat povsod na svetu in tudi med našim narodom zavladal mir, da bi prevladalo vse naše delo bratsko sožitje, da bi bilo konec privilegiranih stanov, da bi bil tudi revež deležen poštenega kosa kruha. Za srečo nas vseh gre in gorje nam, če bo še dolgo ostajal sveti večer le zunanji blesk velikega spomina, brez globljega notranjega doživljanja, ki bi bilo močno dovolj, da nas pvede na življenjsko pot absolutne resnice in pravice posameznika napram celoti in celote napram posamezniku.

kratek čas. Ali ima potem rudarsko zavarovanje še sploh kak smisel, ako je njegovih dobrot deležno le malo številno rudarjev, vsi drugi pa imajo samo dolžnost, da plačujejo? Tako izgleda ono »izboljšano« zavarovanje, katero so že leta in leta prorokovali klerikalci! Proklinjali so Žerjavov pravilnik, ker so se zavedali, da je razmeroma dober in ker so se bali, da bodo rudarji krenili na drugo politično stran. V svoji veliki brezbriznosti napram potrebam rudarjev so prignali stvar sedaj tako daleč, da so v bistvu rudarsko starostno zavarovanje ukinili. Ali mislijo, da jim bodo rudarji za to hvaležni?! Normalno bi človek pričakoval, da se bo SLS potrudila, da Žerjavov pravilnik v točkah, v katerih je bil slab, popravi. Dosegli pa smo ravno nasprotno. Mesto izboljšanja rudarskega zavarovanja smo dočakali njegovo ukinitev v pogledu starostnega in invalidnega zavarovanja. Tu nobeno zavijanje ne pomaga in tudi pomoč socialistov gosp. sodruga Arha iz Zagorja jih ne bo rešila. Sodr.

Arh, ki je rudarski strokovni tajnik in član Glavne bratovske skladnice, bi moral boljše braniti rudarsko zavarovanje.

Žerjavov pravilnik ni popoln in ima gotovo nekaj napak. To je popolnoma naravno. Žerjav je prav dobro poznal, kako težko je v Beogradu iztisniti dobre zakone, zato ni mogel na dolgo in široko razpravljati — ampak se je odločil za poskus ko je videl, da se rudarjem dajejo kolikor toliko dobre pokojnine. Vse drugo bi se moglo pozneje popraviti. Sedaj pa niso ničesar na boljše popravili, nasprotno: kar je slabega, so pridržali, kar je pa bilo dobrega, so poslabšali. To je cinizem najskrajnejše vrste.

Z novim pravilnikom niso udarjeni samo aktivni rudarji, ampak tudi vsi upokojeanci. Novoupokojeanci na ta način, da se jim bo pokojnina znižala na podlagi 40-letne službene dobe, kar pomeni mesečno 200 Din, staroupokojeanci pa so prikrajšani radi tega, ker pravilnik ukinja tudi pokrajinski pokojninski sklad, ki je služil za kraje draginskih doklad.

Tako bo pod vlado SLS celotno starostno zavarovanje popolnoma uničeno in to samo zato, da se prizanaša Trboveljski družbi.

O mezdi in plači

Višina, vrsta, način in čas izplačila.

Mezda je odškodnina za izvršeno delo. Višina, vrsta in način ter čas izplačila, vse to spada med določila pogodbe obeh strank, seveda v okviru zakonitih predpisov. Tozadevni pravni predpisi imajo subsidiarni značaj za slučaj, da stranki v pogodbi nista glede mezde ničesar dogovorili; na drugi strani pa zakoniti predpisi prosto voljo zopet omejujejo.

Ako v pogodbi ni določeno plačilo, s tem ni rečeno, da se ima delo vršiti brezplačno. To velja samo za slučaj, ako je to v pogodbi izrecno omenjeno. V nasprotnem slučaju pa se ima priznati tako plačilo, ki je v dotičnem kraju običajno ali primerno. Če bi delodajalec trdil, da gre za brezplačno izvršitev dela, mora to dokazati. Zakon torej predpostavlja, da brezplačnega izvrševanja dela običajno ni. Če je bila v podjetju sklenjena kolektivna pogodba, velja seveda kot kot pogojena mezda ona, ki je določena v tej pogodbi. V slučaju pa, da so v delovnem redu navedene tarifne mezdne postavke, veljajo te postavke. Kadar ni niti enega niti drugega, odloča o višini mezde sodišče. V tem se namredna pogodba bistveno razlikuje od vseh ostalih pogodb.

Načelno pripuščajo tozadevni zakoni strankam samim, da določijo, kdaj ima mezda biti izplačana. V slučaju, da glede časa izplačila ni bilo ničesar pogojenega, ali da glede tega niso že utrjeni krajevni običaji, ali da zakon (npr. rudarski zakon) sam ne predpisuje časa izplačila, predpisuje obč. drž. zakon, da je mezda izplačati po izvršeni službi ali ob razrešitvi delovnega razmerja. Mezdo je izplačati za nazaj, ne vnaprej. V obč. drž. zakonu določa paragraf 1154 podrobnejše predpise glede izplačila mezde. Ako je plačilo odmerjeno po mesecih ali po krajših dobah, se mora poravnati ob koncu posamezne dobe; ako pa je plačilo odmerjeno po daljših dobah, kar je pa v praktičnem življenju zelo redko, se mora plačilo izvršiti ob koncu vsakega koledarskega meseca. Plačilo, odmerjeno po urah, po komadu ali po posameznih opravilih, se mora poravnati za izvršena opravila koncem vsakega (koledarskega) tedna. Ako pa gre za službe višje vrste, se mora v ta-

kem slučaju plačilo poravnati koncem vsakega koledarskega meseca.

Po predpisih obrtnega reda se v splošnem smatra, da velja tedensko izplačilo, ako seveda v obratu ne veljajo drugačni predpisi kolektivne pogodbe ali delovnega reda. Če je n. pr. delavec nastopil službo v ponedeljek in ne pridejo v vpoštev drugačni predpisi, mu mora biti mezda izplačana v soboto istega tedna. Če pa je n. pr. delo nastopil v četrtek, bi praviloma imel pravico na izplačilo mezde v četrtek drugega tedna. V slučaju pa, da je v dotičnem obratu ali v dotičnem kraju splošen običaj, da se mezde izplačuje na soboto, ima prizadeti delavec pravico, da se tudi njemu na soboto izplača sorazmerni del mezde.

V vsakem slučaju pa je mezda zapadla v trenutku, ko preneha službeno razmerje.

Delavec, kateri je plačan od kosa ali od posameznih opravil, ima po zakonitih predpisih pravico, da zahteva predjem na svojo plačo v znesku, ki odgovarja že imenovanemu delu. To pravico zakon priznava tudi glede efektivnih izdatkov, katere je delavec imel v interesu svojega delodajalca. Tudi za take izdatke sme zahtevati predjem.

Obrtni red pozna razne predpise, kateri se v podrobnostih urejajo vprašanje mezde. Drugi zakoni teh pravnih omejitev ne poznajo. Zato ti predpisi veljajo le za delavce, za katerih službeno razmerje veljajo predpisi obrtnega reda. Te pravne omejitve so v glavnem sledeče:

Mezda mora biti izplačana v gotovini. Zato ni dopustno, da bi delodajalec mesto mezde izstavljal razne nakaznice, n. pr. za dobavo živil pri raznih trgovcih ali pa tudi v trgovini (konzumu) podjetja. Ta zakonita omejitev pa ni splošna. Delodajalec je upravičen, da delavcu na račun plače daje n. pr. stanovanje, kurjavo, zdravila in zdravniško pomoč, dalje vporabo zemlje ali razne surovine, ki so delavcu potrebne pri delu. Toda tudi v takih slučajih je potreben pristanek delavca. Slučaje zakon našteva taksativno in more torej delodajalec mezdo uračunavati samo za stvari, katere so v zakonu izrecno omenjene. Po zakonu je dopustno — seve-

da šele na podlagi pristanka delavca — da se delavcu na račun plače dajejo življenjske potrebščine, toda le proti lastni rezijski ceni brez kakršnegakoli dobička. Izrecno za je zabranjeno na račun mezde delavcu dajati opojne pijače. Delodajalec svojega delavca ne more

siliti, da bi življenjske potrebščine jemal samo iz gotove trgovine.

Kraj izplačila mezde v zakonu ni določen. Vendar je pa prepovedano mezdo izplačevati v prostorih, kjer se prodajajo alkoholne pijače.

Socijalna bolezen

Vzroki obolenj in smrti vsled tuberkuloze: Splošna beda, slabi delovni pogoji, pomanjkanje zdravih stanovanj in neugodne poklicne razmere.

V »Socialni Misli« razpravlja dr. Ž. Hahn o tuberkulozi kot socijalni bolezni, o problemu, ki nas mora najbolj zanimati.

Problem tuberkuloze ni samo zdravstveni problem. Vprašanje tuberkuloze in boj proti tuberkulozi je izmed najtežjih socijalnih in gospodarskih vprašanj današnje družbe.

Po podatkih dr. Konstantinoviča je pri nas umrlo na tuberkulozi okrog 25 tisoč ljudi; okrog 300.000 je pa bilo tuberkuloznih bolnikov. Stroški za zdravljenje in vzdrževanje te armade bolnikov in izguba za narodno gospodarstvo vsled nesposobnosti za delo znaša ogromno vsoto 1800 milijonov Din, ali skoro dve milijardi Din, ako računamo samo skromno vsoto 500 Din mesečno na bolnika. S to ugotovitvijo je vsakomur jasno, kaj pomeni tuberkuloza za narodno gospodarstvo našega malega in siromašnega naroda. Čuden pojav je, kako malo interesa kaže naša javnost za boj proti tuberkulozi. Ko se je leta 1882 našel bacil tuberkuloze, dokazalo se je, da je da je tuberkuloza grozna bolezen. Danes vemo, da obstoji še druga nevidna forma povzročitelja tuberkuloze, katere lahko preide na otroka že v materinem telesu. Vemo, kako se širi tuberkuloza. Skoraj točno vemo tudi pota in način obrambe proti tuberkulozi. In vendar ne more medicinska znanost, navzlic svojemu napredku, nadvladati tuberkuloze, ki je ostala naša najbolj razširjena in najbolj strašna ljudska bolezen.

Vzrok je v tem, ker je tuberkuloza socijalna bolezen. Njena strašna razširjenost je posledica težkih socijalnih in ekonomskih razmer, v katerih žive velike množice sedanjega človeštva. Dokazano je na podlagi znanstvenih metod raziskavanja, da skoraj vsi pojavi pauperizma (siromaštva velikih množic) pospešujejo razširjenje tuberkuloze.

Francoški sociolog Bertillon je izdelal karto Pariza, na kateri je vsak okraj označil po bogastvu in poklicu prebivalstva z drugo barvo: siromašne okraje s črno in premožnejše okraje z rdečo barvo. Izdelal je pa še eno karto, v kateri je vsak okraj označil po umrljivosti vsled tuberkuloze. Veliko umrljivost je označil s črno in manjšo umrljivost z rdečo barvo. Obe karti sta bili popolnoma enaki. V najsiromašnej-

šem okraju je bila umrljivost vsled tuberkuloze največja, v najbogatejšem okraju najmanjša.

Budimpeštanski statistik dr. Pirker dokazuje, da je leta 1911 v Budimpešti umrlo na tuberkulozi od 10.000 prebivalcev, ki bivalo v stanovanjih s petimi ali več sobami dvoje prebivalcev, dočim jih je umrlo v stanovanjih z eno sobo od 10.000 prebivalcev 42 na tuberkulozi. Umrljivost vsled tuberkuloze je bila v stanovanjih revnega ljudstva z eno sobo za 21krat večja od umrljivosti prebivalstva, ki stanuje v velikih stanovanjih.

Izmed največjih vzrokov umrljivosti našega delavstva na tuberkulozi je stanovanjska beda mestnega in industrijskega proletariata. Vsaj je ogromno število delavstva, ki stanuje v trhljih barakah, vlažnih kletih, v podstrešjih in skladiščih, ali pa v drugih skrajno nezadostnih stanovanjskih prostorih, kjer je veččlanska družina stisnjena v eni kuhinji ali sobici.

Vsled stanovanjske bede se širi tuberkuloza med slabotno deco, ki je najsprejemljivejša za infekcijske bolezni. V isti sobi, mnogokrat v isti postelji poleg tuberkulozne matere, živi mala deca, katere mora v teh razmerah zapasti tuberkulozi.

Se huje od slabih stanovanjskih razmer vpliva slaba in nezadostna hrana. Dokazano je, da je slaba hrana največji vzrok širjenja tuberkuloze. Dr. Al. Fischer je dokazal, da je zboljšanje prehrane širokih množic naroda najvažnejše in skoraj edino sredstvo za pobjanje tuberkuloze. Dokazano je, da je veliko zmanjšanje umrljivosti vsled tuberkuloze na Angleškem posledica socijalne carinske politike, ki je l. 1846 odpravila carino na žito.

Na Angleškem je znašala potrošnja na osebo

	leta 1840	leta 1909
funtov slanine	0.01	9.97
funtov sira	0.92	7.82
funtov moke	42.47	247.03

Umrljivost vsled tuberkuloze je padla od 29 na 9 od 10.000 prebivalcev. Gotovo je, da je bilo zboljšanje prehrane več vredno, kot ves napredek zdravljenja z vsemi zdravilišči tuberkuloznih.

Vsled stradanja za časa vojne je narasla umrljivost tuberkuloze tudi v onih državah, kjed je bila pred vojno najnižja. Na Pruskem je umrlo l. 1913

na tuberkulozi 56.861 oseb, a leta 1918 pa 96.844 oseb.

Poklic ima tudi velik vpliv na umrljivost vsled tuberkuloze. Umrljivost vsled tuberkuloze je znašala v odstotkih splošne umrljivosti vsega prebivalstva v državi 13.5%, pri zavarovanem delavstvu pa 33.6%, to je okrog trikrat več. Izmed članov SUZOR-ja je vsaki tretji umrl član umrl vsled tuberkuloze. Največji odstotek tuberkuloznih obolenj je med stavci (8%).

Dokazano je torej, kakšno veliko vlogo igrajo socijalni faktorji (stanovanjska beda, slaba prehrana, nepovoljni delovni pogoji) pri obolenjih in smrti vsled tuberkuloze.

Pauperizem (splošna beda) je vsakdanji pojav. Nezanje, nepismenost, nečistoča in alkoholizem delujejo prav tako pogubonosno kot drugi pojavi bede. Vse je pa socijalni vzrok tuberkuloze. Gotovo je, da bo človeštvo enkrat

obvladalo tuberkulozo, ker se bo zboljšal socijalni položaj najširših množic. Pot, po katerem hodi človeštvo, vodi naprej. Nekoliko je zastoja in nazadovanja, vendar vse to ne more dolgo trajati. Ako moderna kultura ne reši socijalni problem, propade. Splošno uboštvo mora prenehati in z njim preneha tuberkuloza kot socijalna bolezen. Težka pogreška bi pa bila, ako bi resignirano čakali na zboljšanje socijalnih razmer in ne storili ničesar, da pobijemo tuberkulozo. Treba je zdraviti in izolirati bolnike in v to svrhu zidati bolnice, dispanzerje, zdravilišča za odrasle in za deco. Treba je odstraniti deco iz okolice bolnikov, treba je rešiti ogroženo deco. Rešiti je stanovanjsko vprašanje za najbednejše. Zboljšati je ekonomske in zdravstvene delovne pogoje; zbrati je vse pozitivne sile naroda za boj proti najtežji socijalni in ljudski bolezni.

O posledicah protipravne razrešitve delovnega razmerja

Višina odškodnine. — Predpisi raznih zakonov. — Rok zastaranja. — Krivda obeh strank.

Razrešitev delovnega razmerja je nezakonita, ako se je delovno razmerje ukinilo proti določbam delovne pogodbe, odnosno proti določbam zakona. V takem slučaju ima nasprotna stranka pravico do odškodnine. Odškodnina pravno ni enotno urejena. Različna je, ako je bilo delavno razmerje ustvarjeno in urejeno po predpisih obrtnega reda in zopet drugačna je, ako za delovno razmerje veljajo predpisi obč. drž. zakona.

Poglejmo najprej predpise obč. drž. zakona in sicer slučaje, ako je delavec protipravno prekinil oziroma razrešil delovno pogodbo. Ako je delavec predčasno razrešil delovno razmerje in opustil delo, je sicer s tem prestalo telesno ali duševno izvrševanje dogovorjenega dela in poslov, vendar pa pogodba pravno postoji še naprej. Zato je delodajalec upravičen, da sili na izpolnitev pogodbe, t. j., ima možnost, da delavca prisili, da pride na delo. To je v praktičnem življenju neizvedljivo. Tudi se delodajalci tega sredstva ne poslužujejo. Namesto tega zahtevajo povrnitev škode, ki je nastala zaradi predčasne kršitve in razrešitve delovnega razmerja. Povrnitev škode je seveda treba uresničiti le potem redne sodne tožbe. Delodajalec nosi breme dokazov, t. j. delodajalec je dolžan dokazati škodo. Važno je opozoriti tudi na sledeče: Če je bil delodajalec upravičen pogodbo odpovedati iz razlogov krivde na strani delavca, ima delodajalec tudi v takem slučaju pravico zahtevati odškodnino, kljub temu je delovno razmerje sam odpovedal in je delovna pogodba ukinjena. V pravnem svetlu je nejasno, v koliko sme delavec

za že izvršeno, a ne še plačano delo zahtevati odškodnino odnosno mezdo. Nedvomno je, da mora delodajalec tudi po razrešitvi delovnega razmerja plačati ono delo, ki je zanj koristno in mu prinaša gospodarski dobiček. Sporno pa je, v koliko je dolžan plačati ono delo, katero je zanj radi predčasne razrešitve delovnega razmerja postalo brezpredmetno in brez vsake vrednosti.

Tak je pravni položaj v slučaju krivde delavca. Podobno je, ako delodajalec predčasno razreši delovno razmerje.

Če je delodajalec delavcu predčasno brez kakega pravega vzroka odpovedal, s tem delovno razmerje ni prekinjeno ali razrešeno, temveč traja dalje do poteka časa, za katerega je bila delovna pogodba sklenjena. Če pa je bila ista sklenjena na nedoločen čas, teče pogodba dalje do poteka zakonitega ali odpovednega roka. Delavcu ostane pravica do mezde nedotaknjena. More se zgoditi, da delodajalec delavcu da upravičen ali utemeljen povod k odpovedi ali k predčasni razrešitvi delovnega razmerja. Delavec zapusti delo. S tem je delovno razmerje ukinjeno in razrešeno, delavec pa more uveljaviti pravico do odškodnine.

Višina odškodnine, katero more po zakonitih predpisih uveljaviti delavec, se določa navadno po višini mezde, katere delavcu v smislu pogodbe pripada. Ta mezda delavcu pripada za ves čas, dokler bi delovno razmerje v smislu pogodbe trajalo. Od te odškodnine pa zakon odšteje vse, kar si je delavec radi tega, ker ni delal, pristižil ali kar je drugače zaslužil ali bi mogel zaslužiti, če je vedel najti delovno priliko. Če bi delovno razmerje trajalo največ

Pismo rudarja

Četudi preprosti delavec, mislim, da smem napisati par odkritih besed vsem onim svojim tovarišem, ki so v zadnjem času postali malodušni in zanamirili delo v strokovni organizaciji. Ni dolgo temu, ko smo bili vsak na svojo podružnico ponosni in ko smo delali z veseljem in ljubeznijo. Naenkrat je nastal preokret. Kar čez noč so se tovariši pričeli odtegovati delu, češ, saj je ves trud zastoj. Delavec v Jugoslaviji ni imel in ne bo imel pravice in čim huje borbo vodi, tem bolj ga zatirajo in tem slabše se mu godi.

Jaz sam sem imel priliko slišati odlične sodelavce v podružnici, ko so s tako motivacijo odklonili vsako nadaljnjo borbo in s tem pokazali svojo malodušnost. Sam nisem tak. Sem že preizkušen v borbi in vem, da naš sveti boj ni od danes in ne od včeraj, in vem, da vodi delavstvo že desetletja hude borbe in doživlja več porazov kot uspehov. Toda navzlic temu ne smemo položiti orožja in se predati. Dokler je v nas le iskrica življenja in krvi, moramo voditi borbo. Borbo na življenje in smrt. In

če bomo v tej borbi neustrašeni, če ne bomo poznali malodušja, če bomo v borbi neizprosni in jekleni, mora priiti enkrat preokret in moramo doseči zmago.

Žalostno je res naše življenje, ker smo zastoj trdno verovali že v lepšo bližnjo bodočnost. Prepričani smo bili, da bomo za dolgoletno trpljenje na bojnih poljanah nagrajeni s pravičnostjo, da ne bomo deset let po vojni trpeli gladi in zmrzovani kot smo v vojnih letih. In v tem prepričanju smo o tem prepričevali svoje žene in otročičke, ki so z nami trpeli v hudih časih. Prepričevali smo jih, da je gladi konec, da je zime odslej konec, da bomo vsak dan siti in da se bomo v topli izbi greti in da nas v topli obleki in obuvalu tudi na cesti ne bo zeblo. Naša pričakovanja se niso uresničila.

Dejstvo ostane, da stradamo danes huje, kot smo za časa krvave vojne, da trpimo danes huje kot krivico, kot smo jo takrat. Nepobitno pa ostane tudi dejstvo, da ne smemo postati malodušni. Stisniti moramo zobe in pesti, strniti svoje vrste, vzdržati zaspance, popraviti barikade — naše strokovne organi-

zacije — in se pripravljati na nov boj, na boj za delavske pravice.

Ne bo nam pomagano, če samo zabavljamo in preklinjamo, tudi ne, če si iščemo tolažbe po gostilnah in beznicah. Malodušja ne smemo poznati, še je v nas krvi in moči, še nismo postali starci, še nismo godni za grob.

V začetku sem povedal, da se je mojih tovarišev polotilo malodušje in so nehali biti borci. Jaz nisem malodušen in mnogo jih je, ki so mojih misli. Zato moramo vsaj mi, ki poznamo življenje delavca, ki poznamo njegove borbe, moramo vsaj mi na delo, da zanesemo v naše vrste zopet novega življenja, da ojačimo pozicije in strnemo naš krog. Res je, da ni uspehov, vsaj takih ne, da bi se z roko prijeli. Pa to nas ne sme plašiti. Pomisliti moramo, da smo dolžni sebi in svojim otročičkom očuvati to, kar smo si v dosednji borbi pridobili. Če ne bomo čuvali, zgubimo še to. Naš nasprotnik je močan, močnejši od nas. Preži na vsak trenutek in čaka prilike, da nam ugrabi pridobljeno, da nas zaslužni še bolj.

Tovariši, težke so moje besede, težko sem jih napisal, morda so tudi ne-

rodne, ker okorna roka ne zna izbirati besed. So pa resnične in iz srca napisane. Mene boli, ko gledam v dobo nazaj. Boli, ko se spominjam lepših dni, ko smo bili skupaj kovali načrte za bodočnost, se pripravljali na borbo, učili mladino o naši zgodovini, jo utrjevali v socializmu in jo pripravljali, da zasede naša mesta, ko mi ostarimo in postanemo za borbo nesposobni, boli, ko vidim, da so nekateri izmed nas začeli omahovati in se jih je lotila malodušnost.

Po tej poti ne naprej! Ustavimo se, pregledimo svoje vrste in poiščimo one, ki so se oddaljili, ali ki ostajajo doma. Privedimo vse zopet v organizacijo, okrepimo jih z besedo, pokažimo jim pravo pot in povejmo jim odkrito, da je naša borba dolga, neskončna pot, ki se vije po samem trnju in ognju, povejmo pa tudi, da vodi ta pot k solncu. Nič se ne plašimo, če naše solnce še zakriva megla. Čim temnejša je sedaj naša pot, tem svetlejša nam bo, ko dospemo na vrh, ko zagledamo pravo in resnično solnce svobode, ko zagledamo konec našega suženjstva in ko prvič ugodneje zadihamo.

Nič malodušja. Z vero v boljšo bo-

tri mesece, more delavec zahtevati izplačilo celotne na ta čas odpadajoče mezde naenkrat, drugače pa le ob izplačilnih terminih in z zakonito dovoljenimi odbitki. V slučaju večje škode je naravno, da delavec more zahtevati odškodnino za to večjo škodo.

V slučaju krivde na obeh straneh, ima sodišče dolžnost odločiti, ali in kakšna stranka more uveljaviti pravico do odškodnine in do katere višine.

Odškodninska pravica zastara v roku 6 mesecev.

Določila obrtnega reda so v nekaterih točkah različna od predpisov obč. drž. zakona.

Če delodajalec delavca predčasno odpusti ali ima delavec zakoniti povod za predčasno razrešitev delovnega raz-

merja, more uveljaviti odškodninsko pravico v višini dogovorjene plače z ostalimi prejemki, ki so v zvezi z delovno pogodbo. V slučajih, kadar delodajalec svojo obrt opusti in radi tega delavca predčasno odpusti, ima delavec pravico zahtevati odškodnino v višini mezde, katere odpade na odpovedno dobo. V slučaju, da delavec predčasno razreši delovno razmerje, ima delodajalec možnost uveljaviti odškodninsko pravico. Kadar je krivda na obeh straneh, veljajo določila obč. drž. zakona. Obrtni red o tem ne govori.

Odškodninska pravica po obrtnem redu zastara v treh letih. Ako pa delavec po izstopu iz dela izjavi, da mu odškodnina ne pritiče ali da iste ne bo uveljavljal, ta pravica ugasne.

zaupnika, toda skupaj ne smejo nikoli voliti več nego 16 zaupnikov.

O samem volilnem postopku bomo pisali v prihodnji številki lista.

Vsem podružnicam. Te dni smo razposlali vsem podružnicam okrožnico z ozirom na bližajoče se volitve obratnih zaupnikov. Odbore podružnic nujno prosimo, naj takoj skličejo sejo ali sestanek in naj o tej okrožnici razpravljajo in podvzamejo vse, kar se v okrožnici zahteva. Ako smatrajo za potrebno, naj o sestanku ali seji obvestijo centralo, ki bo poslala svojega zastopnika, da pojasni vse potrebno o volitvah. Volitve delavskih zaupnikov je smatrati za zelo važne in jim je posvetiti največjo pozornost. Ne sme biti obrata, kjer se ne bi zaupniki volili in kjer mi ne bi imeli svojega zastopnika. Podružnice naj sledijo našemu klicu in se za volitve takoj pripravijo. Zadnji čas je tu in ni odlašati. Vsi do zadnjega na delo, da bomo pri volitvah častno izšli.

JAVNA DELAVSKA KUHINJA IN BREZALKOHOLNA GOSTILNA.

Kar je Ljubljani še nujno manjkalo, dobi v kratkem. Javno delavsko kuhinjo in delavsko brezalkoholno gostilno. V palači Delavske zbornice se otvori v drugi polovici decembra javna kuhinja in brezalkoholna gostilna.

Namen te kuhinje je: da poskrbi za zdravo in ceno hrano samskim delavcem in delavkam, dalje poročenim, ki stanujejo izven Ljubljane in si želijo opoldanskega gorkoga obeda in končno takim poročenim, kjer sta mož in žena zaposlena.

Abonenti bodo imeli tri vrste jedilnih listov. In sicer: A) opoldne: tri dni v tednu zakuhanu juho z mesom in prikuho. Kadar se menja goveja juha z drugo, sledi meso v omaki s prilogami. Zvečer: prevladujejo mlečna jedila. B) opoldne: zakuhanu govejo juho, goveje meso in prikuho odnosno omako in priloge. Kadar se menja goveja juha z drugo, sledi pečenka, v postnih dneh močnata jed. C) opoldne poleg hrane B) še vsak dan močnata jed (sladico) in zvečer kakor B). Cene so za A 8, za B 12 in za C 14 Din dnevno brez zajtrka, z zajtrkom se cena zviša za 2 Din.

Taka kuhinja, katere se bodo gotovo v veliki meri poslužili tako delavci, kakor nameščenci, je bila za Ljubljano nujno potrebna in nje otvoritev toplo pozdravljamo. Obenem vabimo vse naše člane, ki nimajo domače hrane, da se poslužijo te kuhinje.

Informacije daje tajništvo Narodno strokovne zveze ali Delavska zbornica.

ŠE O UKINITVI NEDELJSKEGA POUKA.

V eni zadnjih številki smo povedali, da se je po zaslugi Narodno strokovne zveze ukinitelj na obrtno - nadaljevalnih šolah nedeljski pouk. Navedli smo fakta, ki držijo in ki dovolj jasno povedo, komu gre zasluga za ta uspeh. Naknadno pa bomo tudi v »Delavski politiki«, da je deliti to zaslugo z občinskima svetnikoma socialistične stranke Likarjem in Miklošičem, češ, da sta ta dva stavila predlog in je občinski svet na njihov predlog to sklenil. Kar smo povedali g. Gustinčiču, velja tudi za omenjena. Mi se z nikomur ne bomo topli za prvenstvo, konstatiramo pa ponovno, da je edina Narodna strokovna zveza ona strokovna organizacija, ki se je z vso silo vrgla v borbo za odpravo nedeljskega pouka in je borbo tudi izvajala. S to konstatacijo povemo vse, Pavovo perje pa je lepo samo na pavu, na drugih je brez okusa in smešno.

Znaki in slike. Potrpljenja je konec. Na naše opetovane pozive se še najdejo podružnice, ki niso storile svoje dolžnosti in obračunale za znake in slike, akoravno so bile nešteto krat opozorjene na to. Zato bomo v prihodnji številki navedli vse one podružnice in njihove blagajnike, ki so na dolgu in ovirajo tako redno poslovanje. Nas pri tem ne zadene nobena krivda. Opozarjali smo dovolj dolgo.

ŠT. PAVEL.

Naša podružnica je imela v nedeljo 2. decembra skupno sejo z Društvom

privatnih nameščencev za Savinjsko dolino v Št. Pavlu in se je na tej seji sklenilo ustanoviti skupen prosvetni odsek, ki bo prirejal predavanja. V prosvetni odsek so bili izvoljeni z naše strani Franc Skok, Franc Hribar in Miha Lapan, od nameščencev pa Milan Zubčić kot predsednik odseka in Franc Hlabjan. Ker poznamo izvoljene člane odseka, smo trdno prepričani da bo podružnica imela od tega odseka velikih koristi. Odsek sam bo pokazal, da je kos svoji nalogi, ker mu na čelu stoji odlični tovariš, ki se dela ne ustraši. Prvo predavanje bo začetkom januarja in bo predaval zastopnik Zveze društev privatnih nameščencev iz Ljubljane. Novemu prosvetnemu odseku želimo obilo uspeha.

VEVČE.

Podružnica Narodno strokovne zveze bo pričela v januarju s prirejanjem predavanj. Odbor je o tem že sklepal in bo priredil tekom zime več lepih skioptičnih predavanj, na katere že sedaj opozarjamo naše članstvo in ostale delavce iz Vevča. Eno prvih predavanj bo ono o Jugoslaviji, kjer nas bo predavatelj popeljal po naši lepi domovini in nam razkazal nje lepoto. To predavanje ima sto krasnih fotografskih posnetkov, ki nam predočijo vso lepoto naše zemlje.

VIČ.

Podružnica Narodno strokovne zveze bo priredila takoj v začetku januarja članski sestanek, združen s predavanjem. Predaval bo naš strokovni tajnik tov. Kravos o Jugoslaviji. Opozarjamo vse člane na lepoto slik tega predavanja in jih že vnaprej vabimo, da posejijo predavanje polnoštevilno. Kraj in čas v prihodnji številki lista. Na sestanku bomo razpravljali o volitvah obratnih zaupnikov in o delu podružnice.

LITIJA.

Naš prosvetni odsek je pridno na delu in smo imeli že več prav lepih predavanj. V prvi polovici januarja bomo imeli članski sestanek, na katerem se bomo pogovorili o volitvah delavskih zaupnikov in drugih organizacijskih zadevah. Sestanku bo prisostvoval tudi zastopnik centrale, ki nam bo poročal o kongresu delavskih zbornic v Beogradu. Članstvo vabimo, da se odzove vabilu v kar največjem številu z ozirom na važnost dnevnega reda. Kdaj se bo sestanek vršil, bodo člani pravočasno obveščeni.

LOGATEC.

Kot smo že zadnjič poročali, se bo vršil pri nas članski sestanek in pozneje tudi skioptično predavanje. Z ozirom na praznike je odbor sklenil, da se vrši sestanek takoj po praznikih, vsekakor pa pred novim letom. Na sestanku bo poročal strokovni tajnik tov. Kravos o kongresu delavskih zbornic v Beogradu. Pogovorili se bomo tudi o bližajočih se volitvah obratnih zaupnikov. Sestanek bo zelo važen in se ga morajo udeležiti prav vsi člani. Članstvo bo pisмено obveščeno o sestanku.

PTUJ.

Ptujška podružnica NSZ bo priredila v prvih dneh januarja članski sestanek, na katerem bo delegat centrale poročal o volitvah delavskih zaupnikov in dal vsa potrebna navodila. Ker mora vsak naš član biti o tem važnem vprašanju poučen, je njegova dolžnost, da se sestanku udeleži. Na sestanku bomo govorili tudi o drugih društvenih zadevah in se bomo obenem dogovorili glede predavanj. Odbor je o tem že sklepal, vendar hoče slišati tudi mnenje članstva. O sestanku bodo člani pisмено obveščeni.

JESENICE.

Vse članstvo opozarjamo, da do novega leta poravna zaostalo članarino in da lahko zaključimo blagajniške knjige. — V vseh društvenih zadevah sprejema tovariše na svojem stanovanju na Savi tov. Rado Lavsegar. — Predavanje o dunajski revoluciji se vrši v nedelo 30. št. m. ob pol desetih dopoldne pri g. Kobalu na Savi. — Prosimo, da se člani predavanj udeležujejo polnoštevilno. Predavanja so dostopna

Narodno-strokovna zveza

VOLITVE OBRATNIH DELAVSKIH ZAUPNIKOV.

Glasom pravilnika o volitvah delavskih zaupnikov, ki pravi v svojem čl. 2. »Delavski in nameščenski zaupniki, kakor tudi njih namestniki se volijo redno v mesecu januarju vsakega leta«, se bodo vršile že prihodnji mesec v vseh obratih nove volitve zaupnikov. Lanskoletne volitve so bile samo poskus, ki se docela ni obnesel, ker niso bili ne delavci, še manj pa podjetniki zadostno poučeni o važnosti teh volitev. Volitve se tudi niso povsod izvršile ravno vsled tega nerazumevanja. Onim zapunikom, ki so pa bili izvoljeni, poteče v januarju mandat in se bodo povsod vršile nove volitve.

Našim članom menda ni treba povdarjati važnosti teh volitev. O tem vprašanju smo veliko govorili na sestankih in smo o njem pisali tudi v našem glasilu. Potrebno pa je, da se vsi naši odbori, vsi člani in naši prijatelji resno pripravljajo na volitve. V vsaki tovarni, v vsakem obratu moramo dobiti svojega zaupnika, ki bo za časa volitev moral izvrševati naloge zaupnika naše organizacije po navodilih, ki jih bo prejel od centrale.

Podružnice naj takoj, če le možno, še pred prazniki skličejo sestanek članstva, na katerem naj se razpravlja samo o volitvi obratnih zaupnikov. Določijo naj se zaupniki za posamezne obrate in naj se jih podučijo o vsem, kar morajo za volitve vedeti. Na sestanku naj se ponovno pazljivo prečitajo navodila o volitvi zaupnikov, katere mora sak naš član dobro poznati. Kdor nima še teh pravil, naj ih nemudoma zahteva od centrale; dobi jih takoj.

Mesec december gre h kraju in stofimo tik pred volitvami, zato se je požuriti. Da nas volitve ne najdejo nepripravljene. Podružnični odbori naj takoj poskrbe v svojem okolišu za vse, kar je pri teh volitvah nujno potrebno. Predvsem, pridobivajte povsod in v vsakem obratu nove naše zaupnike, ki bodo za časa volitev vršili svojo dolžnost.

dočnost se zbiramo v svojih edinicah, v svojih podružnicah, stopimo v medsebojne stike, združujemo se potom centrale v veliko družino razžaljenih in teptanih, in verujemo v oni čas, ki mora priti.

Nič malodušja. To je za ženske, moški, borec, ne sme tega poznati. Že če pokažeš malodušnost, pokažeš, da nisi vreden svojih prednikov, ki so se borili za socialno pravičnost, za boljše življenje delavca, pokažeš sovražniku, da je prišel čas, ko te lahko zaslužnji. Mi tega nočemo. Življenja hočemo, četudi trdega, vendar je življenje, ki nam daje nado, da še ni vseh dni konec.

Končam. Zapisal sem te besede tako, kot sem jih mislil. Nič jih nisem olupsal in pretiraval. Govoril sem tako kot je. Danes ni v delavstvu onega življenja, ki bi moralo biti. Povsod vidim zlo malodušnost, ki nam ne prinese svobode. Svoje tovariše vsepovsod pozivam in rotim: proč z malodušnostjo, pokažimo, da smo možje, da smo borci, ki hočejo življenja in ki se pripravljajo na obračun, in ki bo moral dati delavcu — pravico.

Podružnice opozarjamo, da se imajo v pogledu volitev striktno držati navodil, ki jih dobijo te dni v okrožnici, katero jim pošlje centrala.

KJE IN KOLIKO OBRATNIH ZAUPNIKOV IMAMO VOLITI.

V katerih podjetjih se volijo zaupniki?

Navodila za volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov pravijo v členu 1. »V vseh podjetjih, navedenih v paragrafu 1. zakona o zaščiti delavcev, imajo delavci in nameščenci, ki so zaposleni v njih, pravico, izvoliti svoje zaupnike. Po zakonu o zaščiti delavcev pa so to vsa obrtna, industrijska, trgovska, rudarska in njim podobna podjetja na ozemlju kraljevine SHS, v katerih je zaposleno pomožno osebje, brez ozira na to, komu pripadajo, ali privatnim osebam ali javnim telesom, ali se opravljajo stalno ali začasno, ali obstoje v obliki glavnih ali postranskih podjetij, ki se opravljajo vzporedno z drugimi podjetji, kakor tudi ali funkcionirajo v obliki popolnoma samostalnih podjetij ali pa kot sestavni deli poljedelskih in šumskih gospodarstev.« Po tem besedilu se imajo voliti delavski zaupniki v vsakem podjetju, privatnem ali državnem, če je v njem zaposlenih najmanj 10 delavcev.

Koliko obratnih zaupnikov se ima voliti?

Število delavskih zaupnikov se ravna po številu delavcev, ki so zaposleni v dotičnem podjetju, in sicer takole:

V podjetju, v katerem je zaposlenih:

- 1.) do 20 delavcev se voli enega zaupnika;
- 2.) od 21 do 50 delavcev se voli do največ 3 zaupnike;
- 3.) od 51 do 100 delavcev se voli največ štiri zaupnike;
- 4.) od 101 do 150 delavcev se voli največ 5 zaupnikov;
- 5.) od 151 do 450 delavcev se voli največ 6 zaupnikov;
- 6.) če je več nego 451 delavcev, voli vsakih nadaljnjih 50 delavcev po enega

V organizacijo! Na svoja mesta vsi, ki ste možje, na svoja mesta vsi, ki ljubite sebe, družino in delavski razred! Pod zastavo vsi, ki ste zreli za borbo! Na sestanke, seje in predavanja vsi, ki niste malodušni. Tam se okrepimo, tam nabrusimo svoje orožje, tam dobimo novih moči za nadaljevanje borbe, ki nam je sveta. Podružnice naše se morajo ojačiti. V njih mora postati živo in veselo. Pokazati moramo malodušnežem, da nas borba, četudi je težka in zahteva prav težke žrtve, veseli in da gremo veseli v vsak boj. Brez borbe ni zmage. Ojačimo svoj duh, spoznavajmo resnico, ker potom resnice bomo spoznali krivico, ki se nam godi in ko to spoznamo, bomo zreli za vsak boj.

Izgovoril sem in želim, da bi moje besede obrodile sad, da bi malodušnost iz nas izginila, da bi naša armada zopet oživila in znova pričela borbo. Osvoobodilno borbo, ki mora tlačenim in razžaljenim prinesiti svobodo, lepše življenje in srečnejšo bodočnost.

Star rudar.

vsakomur in ni vstopnine. — Podružnica priredi Silvestrovo (zabavni večer) pri g. Kobalu na Savi. Tudi na Silvestrov večer so vabljeni vsi člani. Ni hče naj ne ostane doma ta večer. V skupni in veseli družbi si bodo želeli srečno novo leto, ki bi naj bilo srečnejše tudi za naše delavce. Pripeljite na Silvestrovo s seboj tudi svoje družine. Že v naprej si rezervirajte prostore.

VELIKA ZVERINA ALI DRŽAVNO TAJNIŠTVO KLERIKALNE STROKOVNE ORGANIZACIJE.

Ja, ja, to pa to. Klerikalna strokovna organizacija je postala državna in ne bo mnogo časa poteklo, ko dobimo novo ministrstvo. Ministrstvo Jugoslovanske strokovne zveze. Za enkrat je dobila samo državno tajništvo in se radi tega ne bo bavila z malenkostnimi vprašanji, temveč samo z velikimi, z državnimi. In da bo nje delo večje, ji bo »lahko« pripadal delavec katerekoli slobodi pokrajine Jugoslavije. Že dr. Krek ji je prerokoval, da bo postala jugoslovanska in pozneje državna. Pitako gre pa delj in ji prerokuje ministrstvo, ki se ne bo bavilo z malimi vprašanji, ne go samo »sa velikim«. O, sancta simplicitas! Ena izmed zadnjih »Pravic«, prav za prav »Državnih jugoslovenskih delav. Pravic« je prinesla to senzacionalno vest. Samo škoda, da ne pove, kako mislijo to državnost. Mi imamo tudi pravila za celo ozemlje kraljevine SHS, imamo povsod zveze, povsod svoje ljudi, pa zato še nismo postali državni. Morda pa to velja samo za čas, dokler je največji Slovenec v vladi. In ko gre ta iz Beograda, bo šel za njim tudi državni jugoslovanski sekretariat klerikalnih socializmov. Klerikalcem res od srca in iskreno čestitamo na novi pridobitvi. Nas le veseli, da se bodo odslej bavili samo z velikimi vprašanji in prepustili vsa manjša nam. JSZ je že parkrat pokazala, da ni zmožna reševati malih vprašanj in zato bog pomagaj delavstvu, če se loti reševati velikih. Dokler bo Korošec v Beogradu, bo še nekako šlo, kako bo potem — vederemo. H koncu še skromno vprašanje. Ali so tajniki državnega sekretariata in državne JSZ tudi državni tajniki? Ne gre za titel, gre za čast, da vemo v bodoče pravilno titulirati nove gospode državne tajnike. Dixi.

»NACIONALNI« ILI ŽUTI SINDIKATI.

Pred dvema letoma je izdal Centralni sekretariat delavskih zbornic v Beogradu brošuro »Radnički sindikati« izpod peresa tajnika dr. Živko Topalovića. V tej brošuri razpravlja tudi o narodnih strokovnih organizacijah, katere splošno imenuje »žute« (rumene). Tega naslova za nacionalne organizacije se kaj radi poslužujejo v zadnjem času vse nam nasprotnne organizacije, če tudi so same trdno prepričane, da se našo Narodno strokovno zvezo ne more in ne sme uvrstiti v red nekdanih »žutih« organizacij. Pogledimo, kaj pravi dr. Topalović, odkod naziv žute organizacije. Pripominjamo takoj začetkom, da centralni tajnik delavskih zbornic ni imel pravice in ne bi smel trditi za nacionalne, katero besedo nota bene stavlja še v ušesca, naziv »žute«. On pravi: »Naziv »žuti«, v kolikor se lahko dožene, izvira iz enega izmed pokretov v letu 1900 pri Snajder-Krezou v Montecoleminu. Delavci, ki so hoteli prenehati s štrajkom, so se zbrali v nekem lokalni k razpravi. Štrajkujoči so napadli lokal in razbili okna. Stavkokazi so takoj nalepili na razbita okna kartone rumene barve. Od tod naziv »rumeni«.

Nikjer tedaj ne navaja dr. Topalović, da so ti stavkokazi pripadali nacionalnim krogom in si vzlic temu lasti pravico dati tak naziv baš nacionalnim, odnosno narodnim strokovnim organizacijam.

Dalje navaja v brošuri, da so se razširili »rumeni« najbolj na Francoskem in navaja njih delovni program, v katerem pravi 3. točka, da so zavrgli vsako stavko, ki nima izrazito ekonomski značaj in ki ni izzvana z nepopustljivostjo poslodavcev.

Kot vidimo so z »rumenimi« obeleženi oni delavci, ki postanejo stavkokazi. Potemtakem bi moral dr. Topalović dati tak naziv vsem v državi obstoječim strokovnim organizacijam, ker mu bodo gotovo znane stavke, kjer so bili i komunisti i socialisti i klerikalci med stavkokazi. Če je n. pr. vodil stavko komunist, mu je gotovo za vrat skočil socializet, če jo je vodil socialist, mu je na vrat skočil klerikalec (zadnja stavka (Titan)), zakaj tedaj obeležiti ravno one organizacije, ki so morda dale najmanj stavkokazov, z »rumeno« organizacijo, ko bi prav za prav spadal ta častni naziv vsem obstoječim organizacijam. Če je dr. Topalović pozabil na borbo med socialisti in komunisti v Brodu na Savi in drugod, mu lahko poslužimo z glasili obeh organizacij in mu dokažemo črno na belem, da ima v svojih vrstah še največ tako zvanih rumenih ljudi. Centralni tajnik dr. Topalović nam je dolžan odgovoriti, zakaj je dal v naslovu Nacionalni ili žuti sindikati besedo Nacionalni v ušesca in zakaj je te organizacije obeležil z žutimi. Dokaže naj nam, da so dale samo nacionalne organizacije stavkokaze. Da se razumemo: Brošura je izdana pri nas in smo prepričani, da je hotel podati sliko o naših strokovnih organizacijah, zato mu stavljamo tako vprašanje.

Govori dalje o prilikah v Nemčiji in nikjer ne navaja, da so bili tamkajšnji stavkokazi baš narodno zavedni delavci. Zakaj potem ta madež na nacionalne sindikate?

Če bi šlo po principu dr. Topalovića, bi potem bili i socialisti i komunisti i klerikalci oni trenutni nacionalni, ko bi šli med stavkokaze. In vsi njihovi ljudje, ki so že bili med stavkokazi, ponavljamo, dokazi so v njihovih listih, so z onim momentom postali nacionalisti.

Ker smo kot narodna organizacija strokovno organiziranega delavstva tudi registrirani pri Delavski zbornici in tudi za njo plačujemo in smo tedaj prispevali tudi za izdano brošuro, zahtevamo odgovor od centralnega tajnika dr. Topalovića in si pridržujemo pravico spregovoriti resno besedo o tem tudi na drugem mestu.

Mi bomo odslej vsakogar, ki nas napada z »žutimi«, odgovorili z isto besedo in bomo v to bolj upravičeni, nego so drugi napram nam. Najmanj stavkokazov smo dali mi. Največ baš oni, ki so nas zadnji napadli s to besedo.

NEKDO SE SEDAJ JEZI.

»Državna delavska pravica« pravi, da se nekdo sedaj jezi. Ne nekdo, jezijo se mi in ne sedaj, temveč smo se jezili skozi celo dobo pogajanj nad jezuitizmom krščanskih socializmov. Očitajo molk. Res gospodje, molčali smo, a je to vaša zasluga. Spomnite se, da ste nas vabili, naj gremo vleč voz iz blata in ko smo prišli k sodelovanju, niste smatrali za potrebno, da bi nam dali na razpolago vsaj en izvod osnutka kolektivne pogodbe, za katero se je bil boj. Spomnite se zadnjih dni pogajanj, ko ni razen vas nihče izmed delavske delegacije imel na razpolago osnutka nove pogodbe, še celo zastopnik Delavske zbornice si jo je moral izposoditi od delodajalca. Vaši zaupniki so pa imeli celo po dva izvoda. Ob vsem početku smo videli vaš maneuver. Onemogočili ste nam vpogled v osnutek, da ne bi ob pravem času opozorili delavstvo na bistvo vaše in naše borbe. Priznati morate, da je težko debatirati o stvari, katere ne poznate. Očitek, da je »Jutro« padlo v hrbet, je za lase privlečen. Potemtakem bi mi lahko vam očitali, da ste padli v hrbet socializmu za časa stavke v »Titanu«, ker je takrat »Slovenec« zelo nesocialno pisaril. Nas le veseli, da smo lahko konstatirali vašo nelojalnost in da ste nam dali priliko, spoznati vaš od blizu. Odslej bomo znali drugače nastopati z vami v družbi. Kar se pa tiče zasluge, le povprašajte malo papirničarje, kako so veseli. Obljubovali ste nebesa, a kaj ste jim dali, to jim povejte! Nas naša dva »kimovca« veselita in vemo, da

bosta mnogo več napravila za delavce, kot vsi vaši mogotci, četudi so postali čez noč »državni«. Za danes dosti, če bo treba, pa več. Pika.

Naše zavarovanje za slučaj bolezni

Zanimivosti iz poročila Okrožnega urada za zavarovanje delavcev. — Število članstva, obolenj, višina dajatev, zdravniška služba in nezgodno zavarovanje.

Potrebno je, da se sleherni delavec in nameščenec kar najbolj zanima za svojo največjo in najvažnejšo socialno ustanovo: za okrožni urad za zavarovanje delavcev. Prinašamo zato nekaj podatkov iz letnega poročila OUZD:

Članstvo

se je napram l. 1926 dvignilo in sicer je povprečno število članstva v letu 1927 znašalo (v letu 1926 75.325), 7220 več nego prejšnje leto. Ta številka ne more pomeniti, da se je brezposelnost zmanjšala ali da se je ublažila gospodarska kriza. Porast članstva je zaznamovati v glavnem le v stavbni in tekstilni industriji. Dotok delavstva z dežele v tovarne je večji, kakor potreba. Zato brezposelnost, katere na zavarovanje zelo kvarno vpliva, ni manjša od prejšnjih let.

Na drugi strani pa je porast števila članstva posledica sistematičnejše revizije obratov. Potom teh revizij je bilo tekom leta izvršenih 2087 prijav za osebe, katere po poslodavcih prej sploh niso bile prijavljene, dalje 2494 mezdni izprememb iz nižjega v višji mezdni razred. To pomeni zvišanje mesečnih prispevkov za Din 52.394.72 in Din 202.863.12 naknadnega predpisa. To je eden vzrokov, da je urad zaključil z aktivno bilanco. Revizije obratov so potrebne, da se doseže enaka obremenitev vseh delodajalcev in doseže pravilna zavarovana mezda, katere tvori hrbenico vsega zavarovanja.

Povprečna zavarovana mezda je v l. 1927 znašala Din 23.26 napram Din 22.23 v letu 1926, s čemur se je povprečni mesečni bolniško-zavarovalni predpis na osebo dvignil od Din 35.70 v letu 1926 na Din 36.62 v letu 1927, kar pomeni zvišanje mesečnega predpisa za Din 82.545.—. Višja zavarovana mezda omogoča aktivnejše poslovanje urada.

Na podlagi gornjih števil je znašal

bolniško-zavarovalni predpis v l. 1927

Din 36.271.437.77 napram Din 32 milj. 267.169.57 v l. 1926. Predpis za Delavsko zbornico v letu 1927 Din 1 milj. 781.803.82, za Borzo dela Din 1 milj. 798.000.11, za nezgodno zavarovanje D 8.574.250.88. Skupaj je bilo iz vseh naslovov predpisano Din 48.425.990.58. Zaostanek vseh predpisanih, toda neuplačanih prispevkov je dne 31. XII. 1927 znašal Din 13.483.396.03 ali 27.84 odst. celotnega čistega predpisa v letu 1927. Normalen najvišji zaostanek bi pri načinu našega predpisovanja prispevkov znašal 33 1/3%, minimalen zaostanek pa 25% enoletnega predpisa. V izkazanem so seveda obseženi tudi zaostanki iz prejšnjih let.

Ljubljanska oblast izkazuje Din 7 milj. 621.299.47 zaostanka (56.52 %), mariborska pa Din 5.862.096.56 (43.48 %), dočim ljubljanska oblast izkazuje po stanju 30. VI. 1927: 48.790 članov (57.16%), mariborska oblast 36.574 članov (42.84%).

Povprečni letni predpis na člana in leto (od celotnega predpisa) znaša Din 586.66 (v letu 1926 Din 580.70) ali pri 300 delovnih dneh na dan in člana Din 1.95. Torej za Din 1.95 je dnevno in za osebo obremenjeno posamezno gospodarstvo iz naslova teh socialnih bremen!

Število obolenj

(spojenih z delanezmožnostjo) je znašalo leta 1923: 36.589 slučajev; na 1000 članov 495 slučajev; leta 1924: 39.210 slučajev — na 1000 članov 527 slučajev; leta 1925: 36.403 slučaje — na 1000 članov 499 slučajev; leta 1926: 29.750

Kdo je naš narod? ... posebno ti, ki se sklicujejo na majoritetni princip, morajo priznati, da so naš narod — delavci, dninarji in službujoči, kajti teh je velika večina. — T. G. Masaryk.

slučajev — na 1000 članov 394 slučajev. Te številke značijo, da je v posameznih letih skoro vsak drugi član zbolel!

Število bolezenskih dni je znašalo: leta 1923: 580.739 bol. dni — na 1000 članov 7.858 dni; leta 1924: 607.278 bol. dni — na 1000 članov 8.169 dni; leta 1925: 571.944 bol. dni — na 1000 članov 7.855 dni; leta 1926: 618.963 bol. dni — na 1000 članov 8.217 dni.

Število smrtnih slučajev je znašalo: leta 1923: 327 — na 1000 članov 4.24 smrtnih slučajev; leta 1924: 204 — na 1000 članov 2.74 smrtnih slučajev; leta 1925: 238 — na 1000 članov 3.26 smrtnih slučajev; leta 1926: 459 — na 1000 članov 6.09 smrtnih slučajev.

Delanezmožnost je trajala povprečno v letu 1923: 15 dni, leta 1924: 15 dni, leta 1925: 15 dni in leta 1926: 20 dni, kar ima svojo utemeljitev delno v tem, ker je urad bolnikom, obolelim za tuberkulozo, pričel v tem letu nuditi zdravljenje v zdraviliščih za jetične (Golnik). Tako lečenje pa je dolgotrajno. Tudi delanezmožnost vsled veneričnih bolezni se je zvišala od leta 1923 do 1926 za tri dni. Vendar je pričakovati, da povprečna delanezmožnost v bodoče ne bo rastla, kljub razširjenosti veneričnih bolezni, ker izkazuje zdravniška veda na tem polju velik napredek in radi zelo intenzivne brige za jetične člane. Poškodbe, prvenstveno kostolomi, izkazujejo v letu 1926 izboljšanje napram letu 1923 za 8 dni povprečne delanezmožnosti. Pri tem je opozoriti, da za obratne nezgode nosi stroške prvi šestih tednov bolniška panoga ter da za nadaljno obolenje v breme nezgodne panoge delanezmožnost v tej statistiki ni zapodadena. Pri porodih se opaža trajanje delanezmožnosti s povprečno 67 dnevi leta 1926. Iz tega sledi, da porodnice čas dveh mesecev po porodu izrabijo v 90% slučajev, med tem ko pred porodom izostanejo od dela šele, ko istega vsled nosečnosti ne morejo opravljati. Najdaljšo bolezensko dobo (41.7 dni) izkazuje grafična stroka, dalje dninarji (35.3) itd.

Da se na eni strani onemogoči simulacije bolnikov in s temi zvezano zlorabo OUZD, na drugi strani pa člane pritegne k intenzivnejšemu in ev. specialnemu zdravljenju, je urad na odredbo zdravnikov izvajal nadpreglede, ki pokazujejo v letu 1927 naslednji rezultat:

V nadpregled je bilo pozvanih 5075 oseb, od teh je bilo pregledanih 3819 in 1890 spoznanih delazmožnim, kar znaša 49.49% od pregledanih. Ostali pozvani se k nadpregledu sploh niso javili. Te številke povedo, kako velike važnosti so nadpregledi.

V bolnicah je znašal stalež bolnikov začetkom leta 1927: moških 189, ženskih 135; prirastlih tekom leta moških 3618, ženskih 2058; odpadlih tekom leta moških 3.546, ženskih 2030; stalež koncem leta 1927: moških 261, ženskih 163.

V kopališčih je bilo začetkom leta 1927: moških 0, ženskih 0; prirastlih tekom leta: moških 25, ženskih 11; odpadlih tekom leta 25 moških, 11 ženskih. Stalež koncem leta 1927: 0.

(Dalje prihodnjič)

**Zahtevajte „DELO“ v vsakem
javnem lokalu!**